

Ochrona baz danych jako istotnego składnika przedsiębiorstwa

Informacja jest niezwykle ważnym czynnikiem rozwoju ludzkości. Spotykamy ją w każdej sferze naszego życia społecznego, prywatnego, zawodowego, także w życiu przedsiębiorstwa. Przetworzona adekwatnie do potrzeb przedsiębiorcy, bez względu na branżę, stanowi niejednokrotnie istotną wartość firmy (również, a może przede wszystkim wartość ekonomiczną), która podlega ochronie m.in. na gruncie prawa własności intelektualnej, a więc prawa chroniącego wytwory o charakterze intelektualnym. Nie bez przyczyny funkcjonuje szpiegostwo gospodarcze, będące przecież niczym innym jak tylko „kradzieżą” istotnych informacji, które ułożone w odpowiedniej formie, określonej systematyce stanowią niezwykle cenny „kąsek” dla konkurentów w danej branży (a więc także skórzaney, spożywczej czy drzewnej). Baza danych nie jest wytworem naszych czasów, za pewnego rodzaju protoplastę możemy uznać bibliotekę, w której gromadzono informacje zawarte w książkach, a dla celów użytkowych tworzono katalogi przedmiotowe, alfabetyczne etc. Nośnikiem był wówczas papier, podczas gdy dziś jest nim najczęściej pendrive czy przenośny dysk twardy, a baza ma charakter elektroniczny. Dziś baza danych to swoistego rodzaju produkt o charakterze komercyjnym (może być przedmiotem obrotu), ale także strategicznym – posiadając pewne istotne informacje, można wyprzedzić konkurencję czy też uzyskać lepszy produkt na rynku. Tak więc tworząc pewne usystematyzowane zbiory informacji funkcjonujące w naszym przedsiębiorstwie należy pamiętać, iż w zależności od pewnych elementów/przesłanek tworzone bazy danych mogą podlegać ochronie kilku reżimów prawnych tj. tej wynikającej z: prawa autorskiego (ustawa z dnia 4.02.1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych), ustawy o ochronie baz danych (ustawa z dnia 27.07.2001r. zwana dalej prawem baz danych) oraz prawa zwalczania nieuczciwej konkurencji (ustawa z dnia 16.04.1993r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, zwana dalej zwalczaniem nieuczciwej konkurencji). Znajomość reguł rządzących ochroną baz danych pozwoli na efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem - podejmowanie decyzji w zakresie udostępniania informacji i przez to czerpanie zysków (np. poprzez płatne udostępnianie pewnych informacji).

Prawo autorskie wprost wskazuje (w art. 3), że baza danych korzysta z ochrony przyznanej w tej ustawie w przypadku, gdy spełnia przesłanki bycia utworem w rozumieniu prawa autorskiego, czyli jest rezultatem twórczej działalności człowieka i ma indywidualny charakter oraz przyjęty w niej

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

dobór, układ, zestawienie ma charakter twórczy, czyli struktura bazy, a nie dane w niej zawarte podlegają ochronie. Prawa autorskie przysługują twórcy, czyli osobie, która bazę stworzyła (z wyjątkiem utworów pracowniczych, wówczas przynależą one pracodawcy). Prawa majątkowe do bazy danych to głównie: korzystanie z bazy, rozporządzanie bazą oraz uzyskiwanie wynagrodzenia na wszystkich polach eksploatacji (np. utrwalania techniką cyfrową czy zwielokrotnianie techniką cyfrową). Autorskie prawa majątkowe do bazy danych chronione są przez okres życia twórcy oraz 70 lat po jego śmierci. Wśród zalet tej prawnie autorskiej ochrony niewątpliwym mankamentem jest to, że nie daje ochrony tym cennym bazom, które nie spełniają w/w przesłanek, a także takim, które co prawda były twórcze w zakresie zestawienia, ale już nie w zakresie wyboru elementów bazy. W tej drugiej sytuacji konkurent może przejąć bazę danych (jej zawartość), a następnie mając niejako „gotowca” dokonać jego nowego układu/zestawienia.

Natomiast ochrona wynikająca z prawa baz danych definiuje pojęcie bazy danych (art. 2 ust. 1 pkt 1) jako: „zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagającymi istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości.”. Głównym warunkiem ochrony jest poniesienie istotnego (co do ilości lub jakości) nakładu inwestycyjnego. Istotność nakładu inwestycyjnego to zarówno wydatki na sporządzenie bazy (kompletność – czyli pozyskanie informacji do bazy jak i ich zamieszczenie w niej), jak i ich weryfikacja (np. aktualizacja) oraz prezentacja (rodzaj układu, szybkość wyszukiwania etc.). Przykładem bazy danych mogłaby być baza obejmująca producentów drewna, wraz z ich danymi teleadresowymi, rodzajem i opisem drewna przez nich oferowanego, cenami, fotografiami etc, a wyszukiwanie odbywałoby się za pomocą różnych kluczy.

Ochrona powstaje na rzecz producenta bazy danych tj. podmiotu, który poniósł ryzyko nakładu inwestycyjnego przy tworzeniu tejże bazy danych. To on uzyskuje wyłączne i zbywalne prawo do pobierania danych z bazy, jak i ich wtórnego wykorzystywania. Poza zakresem prawa producenta bazy danych pozostają nieistotne części bazy danych. Prawa producenta baz danych teoretycznie trwają 15 lat od sporządzenia bazy lub udostępnienia po raz pierwszy w jakikolwiek sposób, ale jeżeli baza zostanie istotnie zmieniona (będzie to zmiana wymagająca istotnego nakładu) to okres takiej ochrony biegnie od nowa – od sporządzenia nowej wersji. Prawo producenta baz danych może być

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

przedmiotem obrotu poprzez przeniesienie prawa jak i zezwolenie na korzystanie z bazy (umowy licencyjne).

Natomiast prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji co prawda nie wprowadza szczególnej ochrony producentów bazy danych, jednak pewne zapisy ww. ustawy mogą być wykorzystywane przez producentów baz danych do ochrony swoich interesów związanych z tymi bazami. Są nimi: art. 3 i art. 11 tejże ustawy. Pierwszy z nich definiuje czyn nieuczciwej konkurencji - i tak, jeśli dokonane zostanie przejęcie zawartości bazy danych – ktoś nie ponosi wydatków z tym związanych, to taki czyn może zostać uznany za czyn sprzeczny z dobrymi obyczajami, czyli czyn nieuczciwej konkurencji. Producent chcący powoływać się na ten typ ochrony będzie musiał dowieść, że czyn konkurenta przejmującego zawartość jego bazy danych jest sprzeczny z dobrymi obyczajami (np. wielokrotnie przejmował całość albo część bazy danych), zaoszczędził czas i nie poniósł kosztów związanych z jej utworzeniem. Z kolei art. 11 dotyczy przejmowania i ujawniania informacji będących tajemnicą przedsiębiorstwa, a są nimi np. wszelkie nieujawnione informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne oraz inne informacje zawarte w bazie danych, posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął działania niezbędne w celu zachowania ich w poufności (np. pracownicy mający dostęp do baz danych posługują się kodami dostępu do nich).

Reasumując pamiętajmy, że prawo producenta baz danych może stanowić składnik przedsiębiorstwa w rozumieniu 551 k.c. (kodeks cywilny), co więcej składnik ten może stanowić istotną wartość ujętą w bilansach finansowych przedsiębiorstwa. Może stać się również aportem, czyli wkładem niepieniężnym do spółki. A więc podejmując działania „na bazach” danych należy mieć świadomość sposobów ich ochrony, bo bez tego można utracić potencjalne zyski wynikające z faktu ich posiadania albo naruszyć prawa innego producenta baz danych.

Autor: Anna Sowa – Jadczyk, rzecznik patentowy

W ramach projektu zachęcamy do korzystania
z **bezpłatnych usług Wirtualnego Rzecznika Patentowego**
na www.marr.pl/rzecznik
Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego
ul. Kordylewskiego 11, 31-542 Kraków
Tel.: (12) 417 74 22, 617 66 21
Fax: (12) 617 66 66